

Ceļu satiksmes noteikumu ievērošana Latvijas pieaugušo iedzīvotāju vidū

*Aija Bukova-Žideļuna¹, Anita Villeruša¹,
Daiga Grīnberga², Iveta Pudule²*

¹ Rīgas Stradiņa universitāte, Sabiedrības veselības un
epidemioloģijas katedra, Latvija

² Slimību profilakses un kontroles centrs, Latvija

Ievads. Eiropas Komisijas ziņojumā par ceļu satiksmes drošības situāciju, tendencēm un galvenajiem izaicinājumiem Eiropas Savienībā norādīts, ka, salīdzinot 2014. un 2015. gadu, Latvijā letālo negadījumu skaits samazinājies par 11 %. Tajā pašā laikā kopējais bojā gājušo skaits uz vienu miljonu iedzīvotāju uz Latvijas ceļiem vēl arvien ir viens no augstākajiem Eiropas Savienībā (ES vidēji – 80, Latvijā – 94). Kā galvenie riski satiksmes drošībā Eiropas Savienībā tiek minēti neadekvāta ātruma izvēle un drošības jostu neregulāra lietošana.

Darba mērķis, materiāls un metodes. Analizēt Latvijas pieaugušo iedzīvotāju ceļu satiksmes drošības paradumus (atstarotāju lietošanu, drošības jostu lietošanu automašīnas priekšējā un aizmugurējā sēdekļi, kā arī satiksmes noteikumu ievērošanu kopumā), to saistību ar demogrāfiskajiem un sociāli ekonomiskajiem faktoriem (dzimumu, vecumu, izglītību), analizēt izmaiņu tendences laika periodā no 2010. līdz 2014. gadam. Analīzei izmantoti Latvijas iedzīvotāju veselību ietekmējošo paradumu pētījuma 2010., 2012., 2014. gada aptauju dati. Pētījuma izlase veidota pēc daudzpakāpju nejaušās stratificētās izlases metodes (2010. gadā – 3010 respondenti, 2012. gadā – 3004 respondenti, 2014. gadā – 3010 respondenti). Aptaujas veiktas tiešās (*face-to-face*) intervijās respondentu dzīvesvietā. Datu analīzei izmantota *IBM SPSS Statistics* programma. Lietotās statistikas metodes – biežumu sadalījums un korelācijas analīze, aprēķinātas p vērtības.

Rezultāti. Laika posmā no 2010. līdz 2014. gadam ir samazinājies respondentu īpatsvars ($p < 0,01$), kuri vienmēr ievēro satiksmes noteikumus (2010. gadā – 82,1 %, $N = 2470$; 2012. gadā – 75,0 %, $N = 2252$; 2014. gadā – 70,4 %, $N = 2118$). Palielinoties vecumam, palielinās respondentu īpatsvars, kuri vienmēr ievēro satiksmes noteikumus ($p < 0,01$). Izpratne par satiksmes noteikumu ievērošanu ir atšķirīga: 65,0 % ($n = 1453$) respondentu, kuri nekad nelieto atstarotājus, 44,3 % ($n = 54$) respondentu, kuri nekad nelieto drošības jostas automašīnas priekšējā sēdekļi, un 61,9 % ($n = 1201$) respondentu, kuri tās nelieto aizmugurējā sēdekļi, savās atbildēs norādījuši, ka vienmēr ievēro satiksmes noteikumus. Šajā laika posmā samazinājies respondentu īpatsvars ($p < 0,01$), kuri nekad nelieto atstarotājus – no 27,5 % ($n = 828$) līdz 23,6 % ($n = 709$). Palielinoties vecumam, atstarotāju lietošana pieaug ($< 0,01$), tomēr vēl arvien atstarotājus gandrīz vienmēr lieto mazāk par pusi respondentu (2014. gadā – 42,6 %, $n = 1282$). Samazinājies respondentu īpatsvars ($p < 0,01$), kuri automašīnu aizmugurējos sēdekļos nekad nelieto drošības jostas – no 22,7 % ($n = 684$) līdz 19,9 % ($n = 600$). Tomēr vēl arvien drošības jostas aizmugurējā sēdekļi gandrīz vienmēr lieto mazāk par pusi respondentu (2014. gadā 43,9 %, $n = 1322$). Kopumā sievietes un respondenti ar augstāku izglītības līmeni ir apzinīgāki gan satiksmes noteikumu ievērošanā, gan atstarotāju un drošības jostu lietošanā.

Secinājumi. Kopējo satiksmes noteikumu ievērošana ne vienmēr tiek saistīta ar konkrētiem paradumiem – regulāru atstarotāju, drošības jostu lietošanu gan automašīnas priekšējā, gan aizmugurējā sēdekļi. Mazāk nekā puse respondentu min regulāru atstarotāju lietošanu, pārvietojoties tumsā, un drošības jostu lietošanu automašīnu aizmugurējos sēdekļos. Dati apstiprina respondenta dzimuma un izglītības līmeņa saistību ar kopējo satiksmes noteikumu ievērošanu. Satiksmes drošības veicināšanā, likumdošanas izmaiņās un satiksmes drošības kontrolē jāiesteno mērķtiecīga un ilgtermiņa stratēģija ne tikai atsevišķu kampaņu veidā, bet regulāri un mērķēti izglītojot sabiedrību un veicinot drošības paradumu izveidošanos un nostiprināšanos.